

Odborný styl

sona.schneiderova@fsv.cuni.cz

©

Čmejrková, S. – Daneš, F. – Světlá, J.: *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda, 2002;
online pdf

I. Struktura

- **Titul**
- *Komparativní analýza národních veřejných debat o Evropské unii a míra jejich europeanizace – vzniká evropská veřejná sféra?*

Vhodněji:

- *Národní veřejné debaty o Evropské unii a míra jejich europeanizace*

- Jedna z dobrých rad pro začínajícího badatele a pisatele DP je, že je snazší začít **srovnáním**. Namísto široce formulovaného názvu *Symbol v současném myšlení* (obě části jsou velmi široké a v podstatě vyčerpávajícím způsobem neuchopitelné) je lépe téma zúžit alespoň na srovnání dvou nebo tří pojetí: *Symbol u Peirce, Frye a Junga*.

- Neměl by být metaforický, nezřetelný, např. *Kam se jiní bojí*
- Platí „technická pravidla“: Zapovězeny jsou nadpisy, které jsou dlouhé a nepřehledné, obsahující pomlčky, vykřičníky, otazníky, tři tečky; názvy obsahující vedlejší věty, neověřené a přibližné údaje. V titulu DP by neměla být formulována metoda (*komparativní analýza* atd.)

Úvod

- Měl by obsahovat důležité informace o tom, co v práci čtenář najde, vodítka, podle nichž se má v práci orientovat.
- Na začátku by mělo být jasně formulováno to, čím se bude práce zabývat, tedy rozvedeme a přiblížíme to, co je v názvu DP. Přitom **není potřeba, aby se název práce opakoval**. Vzápětí musí být zřetelně formulován cíl, kterého chceme dosáhnout.
- Popíšeme metody práce/metodologická východiska/vlastní přístup a postup.
- Popíšeme strukturu práce. Zde však není potřeba za sebou vyjmenovávat názvy a obsahy jednotlivých kapitol. Postup a strukturu práce stačí shrnout například tímto způsobem: *První části práce představují teoretický úvod k dané problematice. Zabýváme se zde (...). V dalších částech se věnujeme vlastní analýze zkoumaného materiálu. Rozebíráme tedy (...).* – Nepíšeme banality, které jsou samozřejmé: Př.: *Práce je pro větší přehlednost rozdělena do kapitol a podkapitol.* (To se samozřejmě předpokládá.)
- Popíšeme primární materiál, se kterým budeme pracovat. Uvedeme jeho rozsah.
- Seznámíme čtenáře s případnými problémy, se kterými jsme se při práci potýkali (nedostupnost materiálu, neochota respondentů spolupracovat atd.). Narušení nějakého našeho předpokladu. Např. *Naším původním záměrem bylo .../Původní záměr byl...* Samozřejmě nebudeme uvádět banality.
- Pokud něco v práci záměrně opomíjíme, musíme o tom, čtenáře informovat. Popisujeme, co v práci je, ale také to, co v práci není, ač by tam mohlo být. Jde o to, že nikdy nejsme schopni dané téma zcela vyčerpat. Vezmeme vítr z plachet oponentovi.
- Vzhledem k tomu, že úvod přináší především informace pro čtenáře, co v práci najde a jak se v ní má orientovat, úvod není součástí tématu práce. Z toho důvodu se také **nečísluje**. V úvodu rovněž **necitujeme**.

Cíle

- nepopisujeme široce a obecně, jsme konkrétní;
- neslibujeme ucelenost a komplexnost;
- neformulujeme různé cíle; jsou cíle *hlavní* a *dílčí* (vedlejší);
- jsme přesní, jednoznační. Vyhneme se vágním slovům jako *nastínit*, *pokusit*, *představit* atd.
- PŘ. (Takto ne) – *Hlavním cílem práce je pokusit se o ucelený pohled na jazykovou stránku komentáře přímé reportáže ze silniční cyklistiky.*

- **Závěr**
- Obsahuje výsledky práce, uvedení těchto výsledků v kontextu současného stavu bádání dané věci a v kontextu výhledu do budoucnosti. Nejde tedy jen o shrnutí výsledků práce.
- **Chybou je**, že se v něm opakuje to, co je obsaženo v úvodu práce:: *V první kapitole jsme podali výklad pojmu podniková situace, ve druhé jsme se pak zabývali (...).*
- Chybou je, když se zde uvádějí nové informace a fakta, **které v předchozím textu nebyly**, nevyplývají z něho.
- **Necitujeme** zde.
- Je součástí tématu, proto **se čísluje**.

II. Jazyk

- **Nociálnost (pojmovost);**
- jednoznačnost pojmů, **termíny** (ne *klasický překlad, kvalitní pohádka* atd., nejsou to termíny teorie překladu);
- desynonimizace (*jazyk x řeč; kresba x malba* aj.); x abstraktní jména – *případ, předmět, otázka, problém, podstata* atd.; jména s příponou – *ost* (*početnost vs. počet; výslovnost, souřadnost, neznalost, splatnost* aj.);
- jsme přesní, jednoznační. Vyhneme se slovům jako ***nastínit, pokusit se, představit*** (takto ne) atd. X *popsat, interpretovat, pomocí induktivní tematické analýzy zjistit* aj.

- **Čas**
- Základní slovesný čas – **prézens** (*Náš výzkum se zabývá; Analýza se týká*)
- A to i v Úvodu – *Naše práce na základě induktivní tematické analýzy zjišťuje...*

- **Osoba**

- **1. os. sg.** - *V příslušném korpusu, s nímž **pracuji** (...)*
- **Autorský plurál (plurál skromnosti)** - *Zde se **pokusíme** analyzovat příslušná data; V příslušném korpusu, s nímž **pracujeme** (...)*
- Plurál se také lépe hodí pro svoji gnómickou (mimočasovost, nadčasovost) povahu, tzn. že skutečnosti jsou formulovány jako obecně a trvale platné. Proto se s ním setkáváme při definičních procesech:
- *Př. Tyto dvojice **označujeme** jako párové jednotky. (To znamená – nikoliv my osobně, ale běžně ve vědě. Zde není možné užít singulár.)*

- **Inkluzivní plurál**
- *Věnujme se nyní podrobněji podstatě vzniku tohoto jevu;*
- *Ukažme si rozdíl mezi oběma tábory;*
- *Všimněme si několika podstatných jevů dané skutečnosti;*
- *Pokusme se nyní shrnout získané poznatky atd.*

- Inkluzivní plurál se používá na místech, kde je potřeba obrátit pozornost čtenáře
- k textu:
- kde něco shrnujeme,
- kde formulujeme závěry,
- kde chceme obrátit pozornost čtenáře k výčtům, podstatným rozdílům či srovnáním, definicím atd.
- Sloveso v podobě inkluzivního plurálu se nachází tedy na důležitých místech textu z hlediska **makrostrukturní kompozice**.
- *Vraťme se ještě ke kategorii zdrobnělin.*
- *Nejprve si popišme sled párových sekvencí.*

Co se v odborném textu děje?

- **Definuji, tvrdím:** něco se obecně o něčem tvrdí, je obecně platné, je obecně chápáno
Prézens: *Autorský vypravěč je vypravěč, který (...); formální vymezení označuje za autorské vyprávění*
Opisné pasivum: *Autorský vypravěč je chápán (...)* – stav, představujeme fakt, jeho pojmenování se tak dostává do popředí
Reflexivní pasivum: *obecně se soudí, všeobecně se tvrdí* – děj opakovaný; něco se tvrdí pravidelně/opakovaně (*se popírá*)
- **Vysvětluji, specifikuji, upřesňuji** (*tedy, popřípadě, tj., vlastně*)
- **Zasazuji daný jev do kontextu, souvislostí**
- Vymezuji/vztahuji k jiným skutečnostem, jevům; např. srovnávám nebo dávám do protikladu, něco je jinak (*podobně, stejně jako X naopak, naproti tomu, na rozdíl od; v poněkud jiném smyslu*),
- něco vyplývá z něčeho, je podmínkou (*jestliže*), něco je něčím omezáno (*ačkoliv, přestože*), něco je chápáno různě (např. *zatímco*), něco je příčinou (*protože*) – projeví se v syntaxi

Citování, parafrázování (*podle Alberése, Genette tvrdí, že ...*)

Modalita – **míra tvrzení** (*zajisté, je zřejmé X můžeme tvrdit, že*)

- **Struktura – přehlednost, vytýkání podle důležitosti** (*jednak – jednak, za prvé, za druhé, za třetí; především; jak – tak*); stylistický opis (*Byl to především X. Y., kdo*); odkazování (konkrétní, shrnující – **Tento způsob narace; Vztahy mezi těmito aspekty; Taková vymezení**) – výkladový postup (odkazování)
 - **závorky** (doplnění obsahu), **pomlčky** (autorské komentáře), **středníky**

Další typické prostředky

- **sekundární předložky** – *v rámci; v důsledku; z hlediska; na základě; v souvislosti; prostřednictvím* atd.
- **multiverbize**/šablony – **řešit** – **podat řešení**/důkaz; provést rozbor/měření; **najít uplatnění; mít k dispozici; přivodit zánik** atd. (gramatická forma dějového substantiva; významové jádro ve jméně, sloveso – lexikální význam oslabený)
- **kondenzované výpovědi** (zhuštěné, sevřené) – skryté predikace

Příklad: Protože je tato léčba velmi náročná, (...) – Vzhledem k náročnosti//Pro velkou náročnost//Při velké náročnosti této léčby

Velký počet deverbativních adjektiv: *vzniklý, přejetý*

Rytmus textu.

Výkladový postup

- Vyjadřování vztahů a souvislostí, hierarchizace tématu a textu
- Odkazování (*ten, takový* aj.)
- Endoklitické spojky, obrácené dovnitř (podřadicí) – *ačkoliv, protože, přestože* aj.

Jestliže se opřeme o Boothova pozorování, můžeme (...); Ačkoliv nemáme dostatek materiálu pro zevšeobecňující tvrzení, troufáme si tvrdit, že ...; Přestože chybí jednotný znak pro všechna jména, je zřejmé, že spadají do stejné kategorie.

Příklad

1.1.3.1. Názvy zdrobnělé.

1.1.3.1.0. Kategorie názvů zdrobnělých (deminutiv) je charakterizována velkou početností a produktivitou tvoření. Proces tvoření není uzavřen; existuje vždy potenciální možnost tvořit je od slov nově vzniklých nebo přejatých stejně jako od starých slov z důvodů stylistických nebo významových.

1.1.3.1.0.1. Inventář přípon je uzavřen a vyznačuje jej...

(Mluvnice češtiny II)

Čeština má mnoho zdrobnělin, a bývají cizincům nápadné - ať už svou hojností, ať - některé - svou povahou. A opravdu slova jako kafičko, mličko, polivčička, pivíčko, bifeček, párečky, rohlíčky, koláčky, knedlíčky, nudličky, pošušňáníčko, gulášek, paprička, kolínko (to jedlé!), jitničky, pohodlíčko, do nebička - do peklička, božínku vymezují český život od toho drahého břiška až po samého pánaboha velmi pozoruhodným růženečkem zdrobnělin a zdrobnělinek. Jak značně možnosti zde čeština má, ukazuje dobře slovo jako velebníček, k němuž v jazykové praxi není vůbec nijakého základu velebník: nu, zdrobnit velebnost, tot' opravdu již výkon.

(Eisner: Chrám i tvrz)